

NOVICE IJS

Interno glasilo Instituta "Jožef Stefan"

številka 81, april 2000

*Človek mora neprestano verjeti,
da je nedoumljivo doumljivo,
sicer ne bi ničesar odkril.*

Goethe

*Dnevi Jožefa Stefana 2000 ~ Finančna (ne)stabilnost instituta ~ Uvedba kartice zdravstvene-
ga zavarovanja ~ Italijanski slikar Saverio Barbaro na Institutu "Jožef Stefan"*

KAZALO

Dnevi Jožefa Stefana 2000	3
<i>Podelitev priznanj "Zlati znak Jožefa Stefana"</i>	3
<i>Predavanja ob Dnevih Jožefa Stefana</i>	7
<i>Dan odprtih vrat na IJS</i>	10
Sporočili so nam	11
<i>Finančna (ne)stabilnost instituta</i>	11
<i>Kaj pa pravi sindikat IJS?</i>	12
Prišli - odšli	12
Prispevki	12
<i>Ustanovitev Tehnološkega centra za avtomatizacijo, robotizacijo in informatizacijo proizvodnje</i> ..	12
<i>Uvedba kartice zdravstvenega zavarovanja</i>	13
Obiski na IJS	14
Italijanski slikar Saverio Barbaro na Institutu "Jožef Stefan"	16
Kulturni kotiček	19

UVODNIK

Za nami je mesec marec, ko smo praznovali obletnico rojstva Jožefa Stefana in tradicionalne – letos že osme – Stefanove dneve. Tudi tokrat smo se želeli predstaviti javnosti in odpreti svoja vrata vsem, ki jih zanima, kaj se dogaja na tako velikem institutu, kot je naš. Zanima naju, kaj bi si Jožef Stefan mislil, če bi si ogledal različne laboratorije, poslušal različna predavanja, bil na podelitvi Zlatih znakov, si ogledal razstavo Saveria Barbaro... Verjetno bi se čudil vsemu temu in bil hkrati ponosen. Po drugi strani pa verjetno ne bi bil presenečen nad našim finančnim stanjem in splošno nenaklonjenostjo raziskovanju in mladim talentom. Prepričana sva, da bi nas spodbujal, naj se še bolj zagrizemo v svoje delo in še enkrat dokažemo, da denar pač ni vse.

Urednika

NAPOVEDUJEMO

12. in 26. maja naj bi predavala:

Prof. dr. Andrej Čadež s Fakultete za fiziko v Ljubljani (preliminarni naslov: Astrofizika iz žabje perspektive)

Prof. dr. Dušan Petrač, NASA, ZDA (Eksperimentiranje v breztežnosti pri nizkih

temperaturah - v letalu, raketah, vesoljskem taksiju in postaji).

Za oba datuma se z njima še dogovarjamo.

torek, 9. maj 2000: odprte razstave Iva Prančiča v Galeriji IJS

Novice IJS, glasilo Instituta "Jožef Stefan"

Urednika: Helena Jeriček, prof. slov. in univ. dipl. lit. kom.
mag. Peter Svete

Sodelavka: Natalija Polenec, univ. dipl. arh.

Lektor: dr. Jože Gasperič

Naslovnica: Zlati znak Jožefa Stefana, foto: Peter Svete

Fotografije: Marjan Smerke

<http://www-novice.ijs.si>

e-pošta: novice@ijs.si

Tisk: Grafika M, Fotoliti: Fotolito Dolenc

Ponatis vsebine je dovoljen z opombo, da gre za prispevek iz Novic IJS. Članke, predloge in pripombe lahko pošljete po e-pošti: novice@ijs.si

STEFANOVI DNEVI 2000

Štiriindvajsetega marca - na obletnico rojstva velikega slovenskega fizika - so se na inštitutu končali že osmi Stefanovi dnevi. Prireditve, namenjene širši javnosti, so se vrstile usak dan.

Poleg zanimivih predavanj, ki so bila usak dan v veliki predavalnici, je dogajanje posebej zaznamovalo odprtje razstave italijanskega slikarja Saveria Barbara. Na njem so v galeriji IJS spregovorili: pokrovitelj razstave italijanski veleposlanik g. Norberto Cappello, državna sekretarka z Ministrstva za kulturo RS gospa Majda Širca in ustvarjalec sam.

Osrednja prireditve pa je bila kot usako leto podelitev Zlatih znakov Jožefa Stefana. Osrednji govornik na prireditvi je bil prof. dr. Vito Turk. Nagrade sta podelila predsednik Odbora za podelitev Zlatega znaka Jožefa Stefana akad. prof. dr. Boštjan Žekš in direktor inštituta prof. dr. Vito Turk. V nadaljevanju bomo predstavili posamezne prireditve.

PODELITEV PRIZNANJ "ZLATI ZNAK JOŽEFA STEFANA"

Izveček govora direktorja IJS prof. dr. Vita Turka ob podelitvi priznanj "Zlati znak Jožefa Stefana"

Jožef Stefan je nedvomno eden od stebrov slovenske identitete. Dokazal je, da lahko tudi iz majhne naroda zrastejo taki velikani, ki jih svet spoštuje. Spoštuje zaradi dosežkov! Seveda imamo poleg nje tudi druga velika imena slovenske znanosti in kulture, da omenimo le ti dve področji, ki se dopolnjujeta.

Znanstveno-raziskovalno delo je tista skupna vrednota modernega sveta, poleg še nekaterih drugih, ki povezuje narode, hkrati pa ohranja identiteto in ekonomski obstoj. V svetu so vsaj tri geografska področja, ki v procesu globalizacije tekmujejo med seboj za nadvlado: Severna Amerika, s poudarkom na ZDA, Evropska skupnost in Daljni vzhod. Bolj kot kdajkoli se zavedajo pomembnosti investicij v raziskave in razvoj, ki ustvarjata moderno znanje. Obstaja neki tihi dogovor med uporabniki znanja in družbo, da je treba razvijati moderno znanost na osnovi zaupanja in pričakovanj. Da bi to dosegli, je potrebna visoka stopnja zrelosti in odgovornosti tistih, ki o tem odločajo. Zato so izjemnega pomena odnosi med vlado in družbo, izobraževalnimi procesi in družbo, industrijo in družbo – da naštejemo le nekatere. Seveda pa so vsi ti odnosi odvisni od stopnje zrelosti sodelujočih in tradicije, ki je v različnih državah različna.

Nagovor direktorja IJS prof. dr. Vita Turka ob podelitvi priznanj "Zlati znak Jožefa Stefana"

Ob današnji slovesnosti ne morem mimo dejstva, da ob naših kvalitetnih raziskovalnih programih stalno vzgajamo mlade raziskovalce, ki končajo magistrski ali doktorski študij. Upravičeno smo lahko ponosni na njihovo kvalitetno opravljeno delo, ki je objavljeno v kvalitetnih mednarodnih revijah ter opaženo v obliki citatov. Seveda pa je najbolj važno to, da se znanje, ki so ga pridobili na Inštitutu, prenaša v širši prostor za nadaljnji razvoj Slovenije, njene blaginje kot tudi njene identitete v skupnosti Evropskih narodov.

Rad bi se zahvalil mentorjem nagrajencev in vsem, ki so prispevali svoj delež, da smo lahko priča današnji slovesnosti. Podeljena priznanja nagrajencem kažejo že na prvi pogled, da gre za mlade raziskovalce, ki so svojo uspešnost dokazali na različnih področjih. Priznanja, ki jih bodo prejeli, pa naj bodo vzpodbuda in opomin tistim, ki naj bi bolj podpirali razvoj moderne znanosti pri nas ter tako prispevali k povezovanju znanstveno-raziskovalnega dela ter njegovih izsledkov z gospodarstvom. Le

tako bomo pomagali razvijati ekonomsko uspešno Slovenijo. Žal v teh časih to ni tako!

V imenu vseh sodelavcev Instituta »J. Stefan«, kot tudi v svojem imenu, iskreno čestitam nagrajencem. Želim jim uspehov pri raziskovalnem delu, kot tudi sicer v življenju, pa tudi, da se spomnijo priznanja, ki jim ga bomo podelili. Iskrena hvala tudi komisiji, ki je opravila težko delo ob tako velikem številu izjemno kvalitetnih kandidatov.

Utemeljitev priznanj "Zlati znak Jožefa Stefana"

Letošnja priznanja "Zlati znak Jožefa Stefana" so za svoje znanstveno-raziskovalne dosežke prejeli dr. Barbara Hribar, doc. dr. Samo Korpar in dr. Zlatko Matjačić. V nadaljevanju podajamo utemeljitve, ki so bile prebrane na podelitvi.

Dr. Barbara Hribar

Zlati znak Jožefa Stefana številka 20 prejme za uspešnost in odmevnost doktorskega dela **Študij močno nesimetričnih elektrolitov** na predlog prof.dr. Vojka Vlachya. Doktorsko disertacijo je uspešno zagovarjala 5. junija 1998 na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani.

Dr. Barbara Hribar je v svojem doktorskem delu preučevala raztopine močno nesimetričnih elektrolitov, in sicer čistih raztopin kot tudi njihovo vedenje v nabiti mikroporozni snovi. Poznavanje stabilnosti raztopin polielektrolitov, micelov, površinsko aktivnih snovi in koloidnih suspenzij je pomembno tako za tehnologijo kot tudi za medicinske vede. Mnogi polielektroliti (npr. nukleinske kisline) imajo pomembno vlogo v bioloških procesih. Koloidi in miceli površinsko aktivnih snovi spadajo med tako imenovane nanodelce in imajo velik pomen v industriji.

Dr. Barbara Hribar je s teoretičnimi metodami preučevala raztopino nesimetričnih elektrolitov, kjer se ioni močno razlikujejo tako po velikosti kot po naboju. Ugotovila je, da se raztopine z dvovalentnimi protiioni vedejo drugače kot tiste z enovalentnimi. V raztopinah z dvovalentnimi protiioni pride do privlaka med enako nabitimi makroioni. Ta privlak ni posledica van der Waalsovih sil, saj teh model ne zajema. Rezultati so v nasprotju s klasično teorijo stabilnosti suspenzij, ki so jo predložili

Nagrajenci dr. Zlatko Matjačić, dr. Barbara Hribar in doc. dr. Samo Korpar

li Deryaguin, Landau, Verwey in Overbeek (DLVO), in jih je moč razložiti s koreliranim gibanjem dvovalentnih protiionov. Ti teoretični rezultati lahko pojasnijo niz eksperimentalnih rezultatov, ki so v neskladju s teorijo DLVO in za katere do sedaj ni bilo nedvoumne razlage. Njeni izsledki so pomemben prispevek k rešitvi klasičnega problema fizikalne kemije, to je stabilnosti koloidnih suspenzij in raztopin polielektrolitov.

Del dela doktorice Hribarjeve obravnava še adsorpcijo v mikroporozni snovi z neurejeno strukturo, kjer je metodo statistične termodinamike, ki temelji na rešitvi niza sklopljenih integralnih enačb, privedila za ionske sisteme. Do sedaj takšni sistemi še niso bili teoretično obravnavani. Pri tem je bilo treba rešiti niz problemov, ki so posledica dejstva, da v sistemu nastopajo coulombske sile.

Delo dr. Hribarjeve ima znanstveni pomen, saj je klasična teorija DLVO opisana v vseh učbenikih za fizikalno in koloidno kemijo in na njeni osnovi je razložena množica pojavov v koloidnih raztopinah. Delo Barbare Hribar je pokazalo, da je moč eksperimentalne rezultate predstaviti na drug način in da za koagulacijo koloidov van der Waalove sile niso nujno potrebne. Tako je teorija DLVO uporabna le v določenih razmerah. Njene raziskave so vzpodbudile druge, da so jih ponovili in razširili na bolj kompleksne modele. Pri pomembnih delih, ki obravnavajo adsorpcijo elektrolitov v mikroporozni snovi, pa je prehitela raziskovalne skupine, ki se ukvarjajo s podobno tematiko. Glede na tehnološki in biološki pomen polielektrolitov, površinsko aktivnih snovi in koloidov je popolnoma jasno, da vsak napredek pri razumevanju lastnosti teh snovi pomeni tudi nove možnosti uporabe.

Svoje izsledke je Barbara Hribar predstavila javnosti v šestih znanstvenih člankih v odmevnih recenziranih revijah, tri nadaljnja dela pa so v tisku. Njena dela so dokaj obsežno citirana v 26 različnih člankih s skupaj 39 citati, od katerih je štirinajst čistih citatov.

Predsednik Odbora za podelitev Zlatega znaka Jožefa Stefana akad. prof. dr. Boštjan Žekš

Doc. dr. Samo Korpar

Zlati znak Jožefa Stefana številka 21 prejme za uspešnost in odmevnost doktorskega dela **Razvoj, izdelava in preizkus detektorja Čerenkovih obročev** na predlog prof.dr. Petra Križana. Doktorsko disertacijo je uspešno zagovarjal 6. maja 1997 na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani.

Doktorsko delo dr. Sama Korparja spada na področje eksperimentalne fizike osnovnih delcev. Na tem področju potekajo meritve v velikih raziskovalnih skupinah v velikih mednarodnih centrih, kamor so se uspešno vključili tudi slovenski znanstveniki. Eno od težišč v tej veji fizike je v zadnjem desetletju študij lastnosti kvarka b in s tem povezane meritve mezonov B . Precej dela je usmerjenega v meritve kršitve simetrije CP v sistemu mezonov B , kjer gre za kršitev ene bistvenih simetrij pri osnovnih delcih, ki je odgovorna za to, da je vesolje sestavljeno pretežno iz delcev, ne pa iz antidelcev. Pri večini eksperimentalnih študij mezonov B je bistvena identifikacija delcev v končnem stanju, posebno ločevanje kaonov od pionov. Ena od najbolj natančnih identifikacijskih tehnik je povezana z meritvijo kota, pod katerim delci sevajo fotone Čerenkova. Iz tega kota, ki ga določimo s fotonskim detektorjem, sklepamo na hitrost delca, iz česar pa z neodvisno meritvijo gibalne količine določimo njegovo maso in s tem njegovo identiteto.

V okviru svojega doktorskega dela, ki je bilo izvedeno kot del priprav za eksperiment HERA-B ob trkalniku HERA v inštitutu DESY v Hamburgu, je dr. Korpar načrtoval, postavil in preskusil detektor Čerenkovih obročev. Razvil je posebno izvedbo večžične proporcionalne komore, ki je primerna za krajevno občutljivo detekcijo posameznih fotonov. Kot svetlobno občutljiv material je uporabil nov tip snovi, plast CsI, ki jo je naparil na eno izmed katodnih ravnin komore. Svetlobno občutljivo komoro 26 x 26 cm je opremil z majhnim sledilnim sistemom in z nizkošumno čitalno elektroniko ter jo preskusil na inštitutu DESY v Hamburgu.

Meritve so pokazale, da je detektor dovolj učinkovit in zaradi relativno nizke cene primeren za pokrivanje velikih svetlobno občutljivih površin. Zaradi ozkega časovnega okna in majhnega plinskega volumna pa je tak tip detektorja tudi precej neobčutljiv za ozadja.

Delo, začeto v doktoratu, je dr. Korpar nadaljeval pri pripravi velikega detektorja Čerenkovih obročev za spektrometer HERA-B. Rezultati njegovih doktorskih raziskav so bili bistveni za načrtovanje fotonkega detektorja in prav zato mu je bila zaupana odgovorna naloga vodstva pri načrtovanju in sestavljanju detektorja. Med tem so detektor Čerenkovih obročev dr. Korparja že temeljito preizkusili in kaže, da gre za enega najboljših detektorjev do sedaj.

Dr. Korpar je rezultate svojih raziskav objavil s soavtorji v osmih znanstvenih člankih v najuglednejših revijah. Njegovo delo je že v okviru mednarodne raziskovalne skupine HERA-B, v kateri sodeluje okoli 200 znanstvenikov iz enajstih držav, naletelo na posebno pozornost, poleg tega pa je bilo obsežno citirano v mednarodni literaturi (35 citatov drugih avtorjev).

Za kulturno popestritev podelitve priznanj je poskrbel igralec Tone Kuntner z odlomki iz monodrame Ivana Cankarja "Moje delo je knjiga ljubezni, odpri jo, domovina ...".

Dr. Zlatko Matjačić

Zlati znak Jožefa Stefana številka 22 prejme za uspešnost in odmevnost doktorskega dela **Kognitivna povratna zveza pri stoji hromih oseb** na predlog prof.dr. Tadeja Bajda. Doktorsko disertacijo je uspešno zagovarjal 3. marca 1998 na Fakulteti za elektrotehniko Univerze v Ljubljani.

Povsem hromi bolniki lahko danes stojijo ob pomoči funkcionalne električne stimulacije paraliziranih mišic spodnjih ekstremitet ter ob opori rok. Na ta način ima stoji le terapevtski pomen, ne pa funkcionalnega, saj bolniki rok ne morejo uporabljati za opravljanje dnevnih aktivnosti. Cilj doktorske disertacije Zlatka Matjačića je bil pokazati, ali je stoji brez opore rok pri povsem paraliziranih bolnikih sploh mogoča. Stoječo paraplegično osebo lahko obarvnavamo kot dva funkcionalna dela: zgornji del trupa, ki je neparaliziran, in spodnji, paralizirani del, ki ga predstavljajo noge z okolčjem. Hromi bolnik ima ohranjena dva pomembna senzorna sistema: vid in vestibularni organ. Tako je bila postavljena naslednja delovna hipoteza: Ali hromi bolnik lahko ob uporabi obeh senzorjev samo z gibanjem gornjega dela trupa uspešno lovi ravnotežje?

Dr. Matjačić je problem najprej obdelal z računalniško simulacijo. Izdelal je izviren model

biomehanskega sistema, ki ima več prostostnih stopenj kot krmiljenih spremenljivk. Regulacija takšnih sistemov je izziv tudi na področju robotike. Z uporabo modela je pokazal, da je lovljenje ravnotežja možno le ob izračunani minimalni togosti v gleženjskem sklepu.

V drugem delu raziskave je izdelal originalno napravo, nekakšen »robot za stoji«. Naprava omeji gibanje kolkov in kolen in omogoča poljubno nastavljanje togosti v gležnju. Računalniško vodeni hidravlični motor pa hkrati lahko povzroča tudi motnje v posteriorni in anteriorni smeri. Z uporabo naprave je potrdil pravilnost izračunane togosti, saj se je pokazalo, da paraplegični bolnik lahko ohranja ravnotežje v daljšem obdobju in ohrani stabilnost tudi po delovanju motnje. Lovljenje ravnotežja se je še izboljšalo, ko je kandidat vpeljal kognitivno povratno informacijo o stanju kota v gležnju in jo posredoval poskusni osebi.

Originalna naprava ima več pomenov. Najprej omogoča zanimivo okolje za izvajanje raziskav, povezanih z lokomotornim sistemom in ravnotežjem. Dr. Matjačić je izdelal od doktorata pa do danes še dve podobni napravi za Univerzi v Aalborgu in Glasgowu. Naprava je tudi odličen terapevtski pripomoček ne samo za bolnike s

paraliziranimi spodnjimi okončinami, ampak tudi za tiste z okvarjenim ravnotežnim organom, kar pa je med ostarelimi pogost pojav. Končno naprava vodi v razvoj posebnega ortotičnega pripomočka – čevlja z vgrajeno minimalno togostjo, ki naj bi omogočil funkcionalno stoji povsem hromih oseb.

Dr. Matjačič je rezultate svojega dela opisal v obsežnem članku, objavljenem v dveh delih v mednarodni reviji IEEE Transaction on Rehabilitation Engineering ter še v nekaj krajših

člankih in sestavkih na mednarodnih konferencah. Te članke so drugi avtorji vsaj dvanajstkrat citirali. Delo je nastajalo v okviru projekta SENSATIONS v četrtem okvirnem programu Evropske skupnosti. Tako je imel kandidat ves čas priliko poročati o svojih rezultatih pred elitnimi evropskimi raziskovalci. Njegova poročanja so vzbudila znatno zanimanje za njegovo delo in pripomogla k še večjemu mednarodnemu ugledu ljubljanskih bioinženirjev.

Po podelitvi je bilo poskrbljeno tudi za družabno srečanje.

PREDAVANJA OB DNEVIH JOŽEFA STEFANA

Ob Dnevih Jožefa Stefana so bila na inštitutu predavanja, na katerih so različne strokovne teme predstavili trije vabljeni zunanji in en inštitutski predavatelj. Prvi je v ponedeljek, 20. marca, predaval **mag. Venčeslav Pišot**, dr. med., specialist ortoped, direktor Ortopedske bolnice Valdoltra v Ankaranu. V svojem predavanju z naslovom *Uporaba laserja v ortopediji* je predstavil nove metode kirurgije, s katerimi lahko z uporabo laserja Holmium YAG pri ortopedskih posegih izvajajo zelo natančne operacije. V Ortopedski bolnišnici Valdoltra uporabljajo 80 W Holmium YAG - laser od leta 1995 za zdravljenje bolečin v križu, pri nekaterih oblikah okvare medvretenčne ploščice ter pri endoskopski toaleti sklepne hrustanca, zatrganih meniskih in nestabilnosti ramenskega sklepa.

Mag. Venčeslav Pišot, dr. med.

Predavateljem je prof. dr. Vito Turk izročil spominske plakete Instituta.

Torkovo predavanje je bilo, sodeč po naslovu *Znanost in politika*, obarvano bolj politično, in zato verjetno ne tako obiskano kot druga, vendar je akad. prof. dr. Ivo Šlaus predavanje izpeljal zelo zanimivo. Predstavil je, kako se področji znanosti in politike med seboj prekrivata, kako prihaja danes do vse večjega premika politične moči, ki ne temelji več na vojaški sili in ekonomski moči, ampak vse bolj na kreativnem znanju. Predavatelj je tudi po-

Akad. prof. dr. Ivo Šlaus

jasnil, kaj pomeni ta premik politične moči za razmerje med znanostjo in politiko ter kakšne so posledice za posameznika – znanstvenika in politika.

Prof. dr. Boris Žemva

V sredo, 22. marca, je prof. dr. Boris Žemva, prejemnik nagrade Humboldt Research Award, predstavil del znanstveno-raziskovalnega dela Odseka za anorgansko kemijo in tehnologijo z naslovom predavanja *Spojine žlahtnih plinov – ekšotika ali potencialno uporabne snovi?* V njem je prikazal družino novih visokoenergijskih oksidantov, ki lahko že pri temperaturi 0 °C v trenutku oksidirajo, npr. molekulo kisika ali žlahtnega plina ksenona v O₂⁺ ozi-

roma Xe^{2+} . Sinteze teh oksidantov potekajo v superkislinah in z uporabo spojin žlahtnih plinov. Prof. Žemva je nazorno prikazal velike težave in nevarnosti, ki se pojavljajo pri tovrstnem eksperimentalnem delu. Predavanje je sklenil s prikazom možnosti praktične uporabe navedenih raziskav.

Prof. dr. Aleksandra Kornhauser

Kot zadnja predavateljica na letošnjih Stefanovih dnevih je nastopila **prof. dr. Aleksandra Kornhauser**. V svojem predavanju z naslovom *Naravoslovno-tehnološko znanje - pogoj za razvoj* je na zelo slikovit način predstavila sodobni tok razvoja, ki vse bolj teži h globalizaciji trga, informacij, kapitala in tudi proizvodnje, kar onemogoča uspešnost ozkih pristopov k razvoju. Dotaknila se je trajnostnega razvoja, za katerega je ključno reševanje glavnih svetovnih problemov z višanjem inovativnosti. Prihodnost Slovenije je torej le v znanju, razvijanju visoko zahtevnih tehnologij in ne v masovni proizvodnji.

Peter Svete

Dr. Marko Vakselj, akad. prof. dr. Ivo Šlaus in prof. dr. Milan Osredkar

DAN ODPRTIH VRAT NA IJS

Predstavitev raziskovalne dejavnosti našega inštituta javnosti je pomembno opravilo, čeprav se temu velikokrat ne posveča prave pozornosti. Tako je v sklopu prireditev ob Dnevih Jožefa Stefana, 24. marca, potekal dan odprtih vrat, kjer so raziskovalci v enajstih zanimivejših laboratorijih predstavili dejavnosti, ki jih opravljajo. Hkrati je bil organiziran avtobusni prevoz in ogled reaktorskega centra v Podgorici. Obiskovalci so bili najbolj navdušeni nad praktičnimi dosežki znanosti.

Dneva odprtih vrat se je udeležilo približno 200 ljudi, od tega 80 učencev in dijakov iz osnovnih ter srednjih šol. Če te številke primerjamo s tistimi izpred desetletij, ko je Institut prvič odprl vrata

Dr. Dušan Žigon je tudi najmlajšim obiskovalcem nazorno razložil delovanje masnega spektrometra.

Obiskovalci so si na dvorišču inštituta ogledali ekološki mobilni laboratorij.

obiskovalcem, so seveda nizke. Takrat so obiskovalci kar v vrstah stali pred laboratoriji, v enem dnevu pa se jih je na inštitutu zvrstilo približno 2000. Gotovo je, da danes inštitut nima takšnega strahospoštljivega položaja v javnosti, kot ga je imel takrat, tudi raziskovalna dejavnost inštituta sedaj ni več tako mistificirana, zato je verjetno tudi temu primerno manjše zanimanje med ljudmi. Verjetno bi bilo več obiskovalcev, če bi premaknili dan odprtih vrat v popoldanski čas ali na soboto, vendar pa bi se potem pojavile težave na drugi strani, pri zaposlenih na IJS. Že sedaj se, podobno kot lansko leto, več odsekov ni odzvalo povabilu, da bi njihovi mladi raziskovalci sodelovali pri vodenju obiskovalcev po inštitutu. Tako je pač večje breme padlo na tiste, bolj "pridne" odseke.

Peter Svete

Marko Burnik, sekretar IJS

Vlada Republike Slovenije je s sklepom z dne 9.3.2000 dala svoje soglasje k imenovanju prof.dr. Vita Turka za direktorja IJS za naslednjo mandatno dobo petih let. Sedaj veljavni mandat direktorja se izteče 2.7.2000.

V Uradnem listu RS, št. 24/2000 z dne 17.3.2000, je bil objavljen javni razpis za financiranje podiplomskega študija in raziskovalnega usposabljanja mladih raziskovalcev v letu 2000. Zadnji rok za prijavo mladih raziskovalcev se izteče 30.6.1999. Razpis in razpisna dokumentacija je na voljo na naslovu <http://www.mzt.si/mzt/tenders/mr/2000/razp-mr-2000.html>. Ministrstvo bo s pomočjo ekspertnih teles opravilo ocenitev vlog za financiranje in

sprejelo sklep o izboru kandidatov, katerim bo financiralo podiplomski študij in raziskovalno usposabljanje. O izbiri bodo zainteresirani obveščeni predvidoma v 45 dneh od zaključka zadnjega razpisnega roka. Začetek financiranja bo predvidoma 1. oktobra 2000.

Znanstveni svet je imel redno sejo 18.4.2000, kjer je obravnaval finančno situacijo inštituta v začetku leta 2000, predlog kandidatov za razpis za priznanje MZT Ambasador RS v znanosti, poročilo o delu Pisarne za prenos tehnologije za obdobje od 1997 do 1999 ter izvolil nekaj raziskovalcev v ustrezni naziv ter imenoval referente za izvolitve.

FINANČNA (NE)STABILNOST INSTITUTA

Marko Burnik, sekretar IJS

Ministrstvo za znanost in tehnologijo kot glavni financer dejavnosti inštituta je v prvih treh mesecih izplačalo inštitutu le sredstva za financiranje usposabljanja mladih raziskovalcev, medtem ko je inštitut za financiranje programov in projektov dobil prvo nakazilo šele 31.3.2000. Pogodbe za izvajanje programov in projektov v letu 2000 je inštitut podpisal v začetku meseca marca, čeprav je bil proračun Republike Slovenije za leto 2000 v Državnem zboru sprejet že v mesecu januarju 2000. Zaradi zakasnitve izplačila sredstev za izvajanje programov in projektov je bilo posebno v mesecu marcu 2000 zelo oteženo normalno delo inštituta. Ministrstvo za znanost in tehnologijo naj bi v prihodnjih mesecih inštitutu redno nakazovalo sredstva na podlagi podpisanih pogodb.

V državnem proračunu za leto 2000 Ministrstvu za znanost in tehnologijo ni uspelo zagotoviti realnega dviga sredstev za financiranje raziskovalne dejavnosti. Cena raziskovalne ure in njena struktura nista ustrezni, saj sredstva za plače niso zagotovljena v celoti v takšnem obsegu, kot bi morala biti ob upoštevanju sprememb in dopolnitev Kolektivne pogodbe za raziskovalno dejavnost. Poleg tega v ceni raziskovalne ure ni upoštevan učinek davka na dodano vrednost. Že v prejšnjih letih so Vlada RS (v

njem imenu minister za znanost in tehnologijo) in sindikati sprejeli spremembe in dopolnitve kolektivne pogodbe za postopen dvig plač, za katerega pa sproti ni bilo zagotovljeno ustrezno financiranje od države. Tako je inštitut tudi s 1.1.2000 izplačal plače glede na povišano izhodiščno plačo in z upoštevanjem dodatkov po kolektivni pogodbi, za katere se je država obvezala, da jih bo financirala, a jih v resnici ni v celoti. Poleg tega mora inštitut s 1.4.2000 zagotoviti preostalo izplačilo dodatkov za tehnične in administrativne sodelavce, s 1.7.2000 pa še izplačilo dodatkov za raziskovalce (dodatnih 3%). Tako se še nadalje otežuje finančni položaj inštituta.

Za izplačilo za povečano delovno uspešnost nad 3% mase za plače mora inštitut vsako leto vložiti prošnjo za soglasje, ki ga lahko izda Vlada RS ali Ministrstvo za znanost in tehnologijo glede na zaključni račun preteklega leta ter glede na predviden dotok sredstev iz gospodarstva ter sredstev, pridobljenih na podlagi javnih razpisov. Pridobljeno soglasje velja vsako leto le do sprejema zaključnega računa, to je do konca februarja. Inštitut je sicer že pridobil soglasje za izplačilo za povečano delovno uspešnost za leto 2000, vendar nižje od tistega za leto 1999.

KAJ PA PRAVI SINDIKAT IJS?

V zadnjem mesecu so se zastopniki sindikata SVIZ/IJS intenzivno pogajali s predstavniki MZT. Državni sekretar dr. J. Slak je tedaj zagotovil, da bo izplačilo zaradi neizpolnjevanja obvez ustanovitelja izplačano (za tri mesece nazaj) do zadnjega dne v marcu. Zato je bila stavka do nadaljnjega odlože-

na. Bili smo nekajkrat v parlamentu, 5. aprila sta se pogovora udeležila tudi minister dr. L. Marinček in dr. J. Slak. V daljšem pogovoru smo izmenjali mnenja o problemih. Dr. Marinček je dokaj optimistično predvideval vrsto nadaljnjih aktivnosti, ne glede na sedanjo zapleteno politično situacijo.

PRIŠLI - ODŠLI

Prišli v delovno razmerje:

- 1. 3. 2000 Boštjan Kaltnekar, inž. str., samostojni inženir v K-5
- 1. 3. 2000 mag. Matija Drobnič, asistent z magisterijem v E-8
- 1. 3. 2000 dr. Matevž Kovačič, asistent z doktoratom v E-8

Odšel iz delovnega razmerja:

- 31. 3. 2000 Samo Kotnik, univ. dipl. inž. el., asistent začetnik v CT2

Vsem novim sodelavcem želimo prijetno počutje na novem delovnem mestu

PRISPEVKI

USTANOVITEV TEHNOLOŠKEGA CENTRA ZA AVTOMATIZACIJO, ROBOTIZACIJO IN INFORMATIZACIJO PROIZVODNJE

dr. Vladimir Jovan, E-2

V prostorih Instituta »Jožef Stefan« v Ljubljani so 23. marca predstavniki enajstih slovenskih podjetij, dveh fakultet Univerze v Ljubljani, ene fakultete Univerze v Mariboru in Instituta »Jožef Stefan« podpisali pogodbo o ustanovitvi Tehnološkega centra za avtomatizacijo, robotizacijo in informatizacijo proizvodnje – Centra ARI.

Ustanovitev centra se ujema s pobudo slovenske vlade za povečanje konkurenčne sposobnosti slovenskih proizvodnih podjetij. V ta namen je slovenski parlament že sprejel »Zakon o podpori gospodarskim družbam pri razvoju novih tehnologij in vzpostavljanju in delovanju njihovih razvojnih enot v obdobju od leta 2000 do 2003«, ki med drugim ureja zagotavljanje namenskih proračunskih in drugih sredstev za vzpostavljanje in delovanje branžnih in regionalnih tehnoloških centrov.

Ustanovitelji centra so mnenja, da je tehnološka posodobitev slovenskih podjetij eden ključnih horizontalnih programov strategije povečanja konkurenčne sposobnosti slovenske industrije. Strokovna področja avtomatizacije, robotizacije in informatizacije proizvodnje, ki je glavna vsebina delovanja Centra ARI, pa so za tehnološko posodobitev še posebej pomembna.

Center bo deloval kot stična točka za potrebe naših proizvodnih podjetij in ponudnikov storitev in znanja. Sočasno pa si bo prizadeval za zagotavljanje raziskovalno-razvojnih storitev, racionalnejše izkoriščanje raziskovalno razvojne infrastrukture, povečanje vplivnosti izvajalcev in uporabnikov tovrstnih storitev v našem prostoru ter za povečanje učinkovitosti in poenotenje izvajanja projektov s področij avtomatizacije, robotizacije in informatizacije v naših podjetjih.

UVEDBA KARTICE ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

Marko Burnik, sekretar IJS

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) uvaja zdravstveno kartico tudi na območju Območne enote Ljubljana, kar pomeni, da bomo vsi redno zaposleni sodelavci IJS (in naši družinski člani) odslej sami potrjevali veljavnost zdravstvenega zavarovanja ter za to ne bo treba oditi v sekretariat IJS. Sami bomo potrjevali veljavnost zavarovanja preko samopostrežnih terminalov, ki so v zdravstvenih domovih, bolnišnicah in izpostavah ZZZS. Kartice bomo potrjevali vsake tri mesece, upokojenci ter po nas zavarovani družinski člani bodo svoje kartice za obvezno zdravstveno zavarovanje potrjevali enkrat na leto, dijaki in študentje po 18. letu starosti pa bodo imeli veljavne kartice do izteka šolskega leta, zato bodo morali na začetku vsakega šolskega oz. študijskega leta prinesiti v sekretariat IJS novo potrdilo o vpisu v šolo. Tudi v Sloveniji bodo morali zdravstveno zavarovani tujci potrjevati kartico vsake tri mesece. Podatke o zaposlitvi bo za zaposlene sodelavce in zavarovane družinske člane sporočal IJS z ustreznimi obrazci. Ker je rok za prijavo sprememb 8 dni, moramo vsi sodelavci ves čas sami skrbeti, da bomo takoj sporočali sekretariatu IJS podatke o spremembi naslova stalnega prebivališča, imena in priimka ali o spremembah pri zavarovanih družinskih članih.

Kartica je uradni dokument, za katerega jamči ZZZS. Na kartici so vidni podatki: ime in priimek, rojstni datum, številka zavarovanja in ime izdajatelja, izbočeni krogec v zgornjem desnem kotu pa je namenjen slepim. Poleg teh podatkov so v čipu shranjeni še naslov, podatki o obveznem zavarovanju, podatki o prostovoljnem zavarovanju (če prostovoljnega zavarovanja nimate sklenjenega pri Vzajemni zdravstveni zavarovalnici, ampak pri Adriatic d.d. ali kateri drugi zavarovalnici, morate pred prvim obiskom obvezno potrditi kartico, da se ta podatek shrani), podatki o šifrah izbranih zdravnikov, lahko pa se prostovoljno odločimo tudi za zapis osebnega podatka o darovanju organov in tkiv. Na kartici ni nobenih medicinskih podatkov.

S kartico dokažemo, da smo zdravstveno zavarovani, kadar pri zdravniku ali kje drugje uveljavljamo svoje pravice iz zdravstvenega zavarovanja. Izpis kartice pove, ali je veljavna oz. ali imamo urejeno obvezno in prostovoljno zdravstveno zavarovanje pri ZZZS ali pri kateri drugi zavarovalnici. Kadar kartice v predpisanem roku ne bomo potrdili, je ne bomo mogli uporabiti, in zato je pred obiskom zdravnika ali uveljavljanjem drugih pravic, potrebno preko samopostrežnega terminala najprej potrditi kartico. Terminali so ponavadi v bližini čakalnice. Pred obiskom zdravnika medicinska sestra s svojo profesionalno kartico prebere podatke z naše kartice in jih shrani za evidenco in obračun. Če pa zaradi izpada elektrike, nedelovanja terminala ipd., ne bomo mogli potrditi kartice, nam bo zdravstveno osebje zagotovilo zdravstveno pomoč, vendar bomo morali potrditi kartico v najkrajšem mogočem času. Brez potrjene kartice v lekarnah ne bomo mogli dobiti zdravil, ki so bila prepisana z receptom zdravnika.

Profesionalno kartico imajo pooblaščen zdravniki in medicinske sestre, farmacevti in drugo zdravstveno osebje, izdana pa je na ime in v sodelovanju z zdravstveno ustanovo, kjer opravljajo svoj poklic. Svojo kartico vstavijo v čitalnik, tako da lahko pridejo do podatkov na naši kartici, sami pa imamo tudi možnost in pravico, da pogledamo svoje podatke, zapisane v čipu kartice.

V primeru izgube, kraje ali poškodovanja kartice moramo to takoj javiti na ZZZS, tel.št. (01) 4721466, od 7.00 do 18.00 ure ter nato oditi do najbližje izpostave ZZZS, kjer bomo dobili začasno potrdilo, ki bo veljalo namesto kartice do izdaje nove. Za izdajo duplikata bo treba plačati 1.500,00 SIT.

V primeru izselitve v tujino, ponovno najdene kartice, ki je bila preklicana, ali smrti zavarovanega družinskega člana, je treba kartico vrniti ZZZS.

Do 30.9.2000 bomo morali poleg nove kartice zdravstvenega zavarovanja potrjevati in uporabljati tudi staro zdravstveno izkaznico.

OBISK PREDSEDNIKA CAETS-A MICHELA LAVALOUJA

prof. dr. Matjaž Gams, E8

V Sloveniji sta bila od 2. do 4. aprila na obisku zastopnika svetovnega združenja inženirskih akademij (CAETS - Council of Academies of Engineering and Technological Sciences), in sicer predsednik Michel Lavalou in podpredsednik William C. Salmon. Namen obiska je bil ogled Inženirske akademije Slovenije (IAS) in na splošno razmer v slovenskem inženirskem raziskovalno-razvojnem okolju.

CAETS je bil ustanovljen leta 1978 z naslednjimi ustanovnimi članicami: ZDA, VB, Švedska, Mehika, Avstralija. Lansko leto so se pridružile Indija, Češka, Argentina in Španija. Letos so vloge za članstvo vložile Rusija, Južna Koreja, Urugvaj in Hrvaška. Zastopnika CAETS, predsednik Michel Lavalou in podpredsednik William C. Salmon, sta si ogledala Slovenijo po obisku Hrvaške. Z obiskoma v obeh državah sta bila zadovoljna, predvsem s kvaliteto in izpolnjevanjem pogojev. Med formalnimi pogoji navedimo 5 let obstajanja nacionalne inženirske akademije, primeren postopek izvolitve članov z izrednimi dosežki, urejene organizacijske in statutarne razmere. Slovenski zastopniki Inženirske akademije Slovenije (IAS) so predstavili prevode dokumentov IAS, aktivnosti, sestavo in volilne postopke ter načrte. Zastopniki IAS so

jima med drugim sporočili, da pripravljajo predlog zakona o IAS, ki bi ga podprl parlament, in da iskanje politične podpore jemlje precej energije.

Zastopnika CAETS sta izrazila zadovoljstvo nad doseženim, podala sta nekaj načelnih napotkov in nekaj konkretnih predlogov. Med drugim sta predložila večjo aktivnost IAS in več izboljšav sodelovanja z vlado. Skupna ugotovitev je bila, da znanost in tehnologija predvsem prek inženirskih usmeritev ključno prispevata k razvoju gospodarstva. Pomen novih znanj čedalje bolj narašča, zato je inženirska sfera ključnega pomena pri dajanju strokovnih mnenj. Seveda so končne strateške odločitve stvar političnega odločanja, vendar je naloga inženirske sfere, da pripravi strokovno argumentacijo kot osnovo za kvalitetno debato. Odločanje brez primerne strokovne podlage vodi v nekvalitetno delo. Zastopnika CAETS sta bila presenečena nad majhnim deležem za znanost in tehnologijo v državnem proračunu in nizko stopnjo sodelovanja med znanostjo in industrijo.

V torek, 4. aprila, sta obiskala tudi IJS, kjer sta si ogledala Odsek za avtomatiko, biokibernetiko in robotiko ter Odsek za keramiko.

Kolokvij

- Prof. dr. William A. Little, Stanford University, ZDA je imel v okviru institutskih kolokvijev 30. 3. 2000 na IJS predavanje z naslovom »Isingov model delovanja možganov«.

Sedemindvajsetega marca nas je obiskal H.E. Gior Amir, ki si je ogledal reaktor TRIGA, Mikroanalitski center (MIC), Odsek za kemijo okolja in Izobraževalni center za jedrsko tehnologijo.

OBISKI PO ODSEKIH:**Odsek za avtomatiko biokibernetiko in robotiko (E-1)**

- V ponedeljek, 27. marca, je bil na obisku na našem odseku dr. Bowers z Royal North Shore Hospitala v Sydneyu, Avstralija. Dr. Bowers je fiziater in dela na področju paraplegije. Na IJS smo mu predstavili tehnični in tehnološki del stimulacije z obeh področij, naše električne stimulatorje, v sodelovanj z Inštitutom Republike Slovenije za rehabilitacijo pa smo zanj v ponedeljek ob 12. uri organizirali demonstracijo hoje hemiplegika s peronealno ortoza in srečanje z zdravniki, ki delajo na tem področju.

Odsek za digitalne komunikacije in mreže (E-6)

- Dne 29. 3. 2000 je bil na obisku na IJS v okviru priprav na hrvaško-slovenski projekta "Okolje in telekomunikacije" prof. Dr. Nikola Rožič iz FESB, Univerze v Splitu. Namen obiska je bila izmenjava hrvaško-slovenskih izkušenj na področju gradnje telekomunikacijskih omrežij in uvajanja novih storitev ter podpis predloga projekta.
- Od 3. do 7. aprila 2000 je bil na obisku dr. Markus Werner iz Raziskovalnega inštituta DLR v Oberpfaffenhofnu, s katerim sodelujemo pri projektu COST 252.

Odsek za fiziko trdnih snovi (F-5)

- Od 13. 3. do 18. 3. 2000 je bil na odseku F-5 gospod Wilhelm Vorbuchner, konzultant za vprašanje helija, Schalchen Works, Taching, Nemčija.
- V Ljubljani se je mudil prof. dr. Norman McCormick, University of Washington, Department of Physics, Seattle, Washington, ZDA. Je strokovnjak za transportno teorijo in fiziko površin. Obiskal nas je 24. 3. 2000.

Odsek za eksperimentalno fiziko osnovnih delcev (F-9)

- Dr. Zdešar je imel 29. 3. 2000 v okviru rednih seminarjev Odseka F9 predavanje z naslovom "Mamografija v Sloveniji".

Odsek za fizikalno in organsko kemijo (K-3)

- Dne 15. marca 2000 nas je obiskala prof. Mirjana Metikoš-Hukovič s Fakulteta kemijskog inženjersva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu. Namen obiska so bili razgovori o nadaljevanju znanstvenega sodelovanja, predvsem pa priprava prijave projekta z naslovom »Korozija implantnih kovin v človeškem telesu« na razpis MZT za hrvaško slo-

vensko znanstveno-tehnično sodelovanje. Nosilki projekta bosta prof. Metikoš Hukovič s hrvaške strani in dr. Ingrid Milošev z naše.

Odsek za keramiko (K-5)

- Na Odseku za keramiko je bila od 9. februarja 2000 na delovnem obisku gospa Eva Mogensen, dipl. inž., doktorandka iz podjetja Ferroperm, Kvistgard, Danska.
- Od 2. do 5. aprila 2000 je bil na Odseku za keramiko na obisku dr. Masahiro Kawasaki iz podjetja Jeol Ltd. Dr. Kawasaki je vrhunski strokovnjak s področja elektronske mikroskopije in je zaposlen kot demonstrator pri mikroskopu 2010F v Jeolovem demonstracijskem centru v Tokiu. Namen njegovega obiska je bil preveriti in preskusiti nov elektronski mikroskop Jeol 2010F na Odseku za keramiko. Obisk je bil zunaj pogodbenih obveznosti Jeola in je rezultat naših kasnejših pogajanj.

Pisarna za prenos znanja in tehnologij (U-9)

- V petek, 31. marca 2000, je na IJS potekal sestanek tematske skupine "FIRE SAFETY", katere član je tudi FEMIRC Slovenia. Na sestanek so prišli trije tuji gosti iz evropskih držav (dr. Peter Gerth - Nemčija, Regis Cabral - Švedska in Mark Schneider - Velika Britanija).
- Obiskala nas je gospa Charlotte Avarello iz Luksemburga in imela na IJS seminarja 6. in 7. aprila.

Center za energetska učinkovitost (CEU)

- Od 6. do 7. aprila 2000 so na posvetovanju »Dnevi energetikov 2000« na Brdu pri Kranju, ki ga je Center organiziral skupaj z Gospodarskim vestnikom, sodelovali kot predavatelji štirje poslovni partnerji iz tujine: Erik Gudbjerg, Danska, Bernd Heinen in Achim Paetzold, Heidelberg, Nemčija in Matti Hellgren, Motiva, Finska. Obiskali so tudi institut.

Odsek za reaktorsko fiziko (R-4)

- Od 17. do 21. aprila 2000 je bil na obisku prof. dr. Dietrich Munz, Forschungszentrum, Karlsruhe, Nemčija.

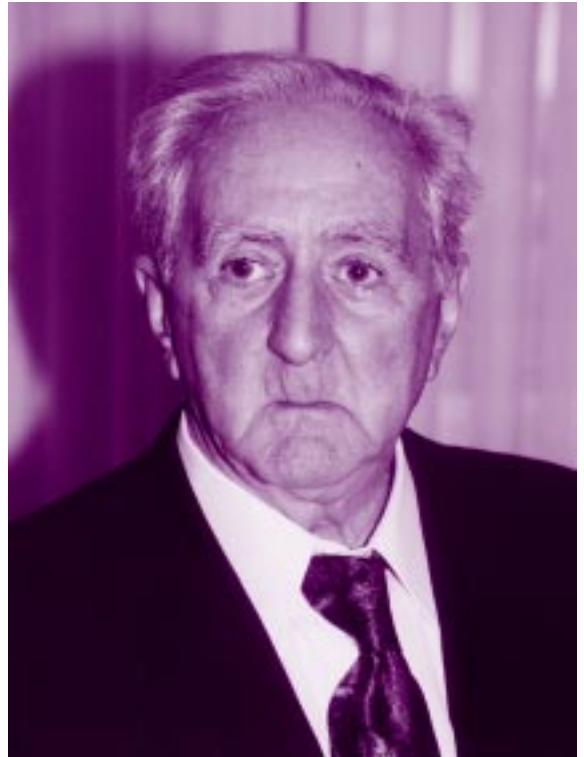
Podatke v rubriki *Obiski na IJS* povzemamo iz obvestil o obiskih, ki jih odseki pošiljajo v pisarno pomočnika direktorja.

ITALIJANSKI SLIKAR SAVERIO BARBARO NA INSTITUTU »JOŽEF STEFAN«

Institut »Jožef Stefan« je letos že osmo leto zapored priredil v tednu od 20. do 24. marca Dneve Jožefa Stefana. V dnevih, ko se spominjamo velikega slovenskega fizika, institut na široko odpre svoja vrata vsem obiskovalcem, ki jih zanimajo poljudne in strokovne teme zanimivih predavanj, slikarske razstave ali pa delo raziskovalcev v njihovih laboratorijih.

Sprejem pri direktorju

Saverio Barbaro

Tako kot je fizik Jožef Stefan posvečal del svojega časa poeziji, skuša institut ustvariti prijetno razpoloženje s kvalitetnimi slikarskimi in kiparskimi razstavami. Galerija, ki deluje že 20 let, prenovljena in razširjena pa je bila ob 50-letnici instituta, je postala del življenja na Institutu »Jožef Stefan«, pa tudi kulturno umetniškega življenja v Ljubljani in Sloveniji. Zato pravimo, da si na institutu znanost in umetnost podajata roki.

V ponedeljek, 20. marca, smo odprli razstavo znanega italijanskega slikarja Saveria Barbara. Tokrat prvič razstavo tujega slikarja in kiparja. Institut vsekozi namenja veliko pozornost mednarodnemu sodelovanju, organizira mednarodne koference in se udeležuje mednarodnih razstav. Danes sodeluje z več kot sto vodilnimi znanstvenoraziskovalnimi institucijami po svetu. Znanost in umetnost pa sta si bili vedno blizu. Prireditve, s katero so na institutu tudi formalno začeli prireditve v okviru Dnevoev Jožefa Stefana, je bila pripravljena v sodelovanju in pod častnim pokroviteljstvom italijanskega velepo-

slaništva v Ljubljani. Razstavo sta odprla veleposlanik republike Italije g. Norberto Cappello in državna sekretarka z Ministrstva za kulturo ga. Majda Širca. S tem se je začelo tudi sodelovanje med Italijanskim kulturnim institutom, ki se ustanavlja

Obiskovalce je navdušila vokalna skupina Perpetuum Jazzile pod vodstvom dirigenta Marka Tirana.

Italijanski veleposlanik g. Norberto Cappello

v Ljubljani, in Institutom »Jožef Stefan«, ki pa se bo seveda nadaljevalo in temeljilo predvsem in tudi na znanstvenem področju.

Tatjana Pregl Kobe je v katalogu, ki ga je Institut »Jožef Stefan« v sodelovanju z avtorjem in slovenskimi in italijanskimi sponzorji izdal ob tej priložnosti, med drugim zapisala:

Italijanski slikar Saverio Barbaro, rojen leta 1924, je eden najbolj uveljavljenih beneških slikarjev v povojnem obdobju. Na italijansko likovno prizorišče je vstopil kmalu po koncu druge svetovne vojne, leta 1948, a zdi se, da mu je vrata v likovno javnost odprla slika Armenski vrt, s katero se je leta 1950 pojavil na 25. mednarodnem grafičnem bienalu v Benetkah, in bil nagrajen. Le nekaj let kasneje si je s štipendijo francoske vlade na stežaj odprl vrata v svet, nič bolj umetniški kot njegove rojstne Benetke - mesto gondol in trubadurjev, sinonim ljubezni in umetnosti -, a vznemirljiv in drugačen. Tako krajša študijska potovanja po Evropi, kot življenje v Parizu in v Bretanji ter nekaj let v Nici so bila polna pasti, ki bi jim mladi slikar v slepem posnemanju modernega v evropskih umetniških krogih lahko podlegel, a tudi danih možnosti, da najde izvirno, drugačno, svojo likovno smer. Čeprav je kmalu, že na 28. beneškem bienalu umetnosti prejel nagrado predsedstva bienala, ga to ni dolgo zadržalo v Italiji. A potovanja in bivanja po Evropskih kulturnih središčih niso bila le želja po premikanju ali izraz najbolj naravne mladeniške sle po avanturizmu, temveč so izražala nemirni duh, ki ga je vztrajno vodil k spoznanju svojega umetniškega poslanstva. Slikar, ki je prepotoval toliko sveta, kjer je vpil umetnostno, zgodovinsko znanje v tujih šolah,

Ga. Tatjana Pregl Kobe, g. Saverio Barbaro in ga. Majda Širca

galerijah, zbirkah in muzejih, ki je pozorno spremljal sodobne izpovedi občutij postmodernih ustvarjalcev in ki je med obstoječimi likovnimi smermi iskal svojo smer, se je leta 1966 zaljubil v Afriko.

Sprva je bolj slutil, kot razumsko dojel, da je odkritje zanj prelomnega pomena. Svetovljan, seznanjen z novimi oblikami umetnosti in z duhovno drugače naravnanim življenjem, zaznamovan s tradicionalno umetnostjo, sredi katere je bil rojen in v osrčju katere je dolga leta živel, je odkril svojim očem in svojemu srcu še neodkrit prostor. V krajih, kjer ljudje žive drugačne vsebine, obstajajo tudi dru-

Direktor IJS prof. dr. Vito Turk je umetniku izročil plaketo instituta.

gačne barve. Zdi se, kot da se v delih slikarja z izjemnim poetičnim posluhom oblike napajajo z energijo barve.

Slikar sam ne vstopa v področja onkraj običajnih zaznav, čeprav mi sveta, ki ga slika, ne poznamo tako kot on in ljudje, ki tam živijo. Niza nam prizore, kot bi slikal pravljico daljnega vzhoda. Svet, za katerega vemo, da obstaja, a je za nas v resnici le

privid, predstavlja z očmi svoje duše, z obliko svoje resnice. Vstopiti v Barbarov svet pomeni vstopiti v nikoli do dna spoznano zakladnico umetnikovih videnj in čutenj ob odkrivanju korenin druge civilizacije. Pripoved o drugačnem življenju in o kulturi drugega prostora je včasih pretresljiva in globoko doživeta, drugič intimno izpovedna, polna ljubezni in sreče.

Tatjana Pregl Kobe

Palma in Casbah, 1990, olje na platnu, 200 x 140 cm

Govor državne sekretarke z Ministrstva za kulturo RS Majde Širca ob odprtju razstave

V sodobnem jeziku rečeno je slikar, ki ga predstavljate, popotnik, ki je vedno kupoval vozovnice za tople kraje, od koder je pošiljal razglednice s svetlobo z juga. Ni edini v zgodovini slikarstva, ki mu zahodni mraz urejenega in racionalnega sveta ni dajal dovolj toplote, v kateri bi se topile njegove barve. Eksotika (prej kot ekscentričnost), primarnost (prej kot primitivizem), preprostost (prej kot arhaičnost), iskrenost (prej kot iskanost) in naravno (prej kot kulturno) je motiviralo že Gauguina, Van Gogha, Cezana, konec koncev tudi Plečnika. Vsi so pač vedeli, da lasten geografski prostor ni edini civilizacijski domet in da ima vsaka točka na zemljepisni dolžini in širini sebi lastna pravila bivanja, ki so tujcu vedno bolj vznemirljiva kot domačinu. Pravzaprav ni lepšega kot to, da jih kot popotnik doživiš izkustveno - torej ne le s suhoparno štampljko v potnem listu. Saverio Barbaro je nekoč - v poznih sedemdesetih - videl tudi Jugoslavijo. A mislim, da je ni prepoznal za dovolj toplo deželo, ki bi mu dala razlog, da bi jo ohranil na platnu. Sedaj, mu je njen severni krak - Slovenija - dal razlog za obraten odnos: namesto, da bi on prepoznal nas, mi prepoznavamo njega.

»Novice IJS postajajo kvalitetnejše po videzu in po raznoliki vsebini. Pogrešam le kotiček, kjer bi sodelavci IJS praznili svojo dušo (saj jo imamo, mar ne?) s poezijo, kratko prozo, likovnimi utrinki ali lepimi mislimi. K temu me je vzpodbudila predzadnja številka Novic, posvečena prof. dr. D. Kolarju, kjer so se njegovi sodelavci izkazali in dokazali, da znajo čutiti in čutenje izraziti... Skratka, Novicam IJS so dodali toplino, ki jo doslej še nismo zasledili.« To je odlomek iz pisma, na podlagi katerega smo se odločili, da bomo eno stran v Novicah posvetili tudi umetniškim izdelkom naših bralcev in sodelavcev. Zato ste vsi prav lepo vabljeni, da nam pošljete svoje pesmi, kratke zgodbe, črtice, potopise, karikature, pregovore, opise svojih konjičkov, vse, kar se vam je utrnilo in ste spravili v predal, pa bi bilo zanimivo tudi za druge. Za začetek objavljamo za pokušino nekaj pesmi.

V pričakovanju

Na tebe čaka vrt zelen,
ponekod že razcveten,
od dežja umit,
od upanja napit,
poln kresnic,
ki v sreči svetijo,
ki v veselju letajo
na tebe čakajo.

Ana

Življenje

V golih vejah življenje vztraja,
da spomladi popke požene
v prelepe cvetove,
da poleti da plodove,
da jeseni v barvah se bohota,
da pozimi skriva se v goloti.

V golih vejah življenje vztraja.

Ana

Ljubezenska

Če bi moči imela,
bi ti zaželela,
da zlato videl bi svetlobo,
ki obsijala tvojo bi podobo,
poslušal nežnega Chopina,
gledal norega Gougina.
Odprla bi srce ti,
dušo in oči,
da svetlobo čutil bi še v dnu noči.
Spominjal bi se rož in
solz v očeh
in ur preživetih
v življenju dveh...

Če bi moči imela,
bi svetlobo zate ujela.

Ana

Močvirska logarica ali močvirski tulipan (*Fritillaria meleagris* L.)

Na travnikih Ljubljanskega barja zacvetijo v mesecu aprilu močvirske logarice. Zibajoče se v vetru jih lahko opazujemo še na vlažnih, tudi poplavnih travnikih in svetlih, predvsem hrastovih in jelševih logih predalpskega, preddinarskega (okolica Krškega) in subpanonskega območja (Pomurje) Slovenije. Vlažna rastišča močvirske logarice so v Evropi najbolj ogrožena. Najdemo jo v zahodni Evropi, posamezno v srednji in južni Evropi ter na Kavkazu. Tla, na katerih uspeva ta cvetlica, so bogata z glinastimi in meljastimi delci, s precejšnjo količino organskih snovi v zgornjih plasteh. Z izsuševanjem, gradbenimi posegi, uporabo v kmetijske namene, akumulacijami in regulacijami vlažnih rastišč se njihov življenjski prostor oži tudi v Sloveniji. Močvirska logarica ali tulipan je v Sloveniji na seznamu zavarovanih rastlin. Sistematsko jo uvrščamo v družino lilijevk (*Liliaceae*). Je čebulasta trajnica. Iz čebulice požene rahlo ukrivljeno golo steblo. Steblo je votlo, 15 – 30 cm visoko, olistano s premenjalno nameščenimi 4 do 6 sedečimi listi, ki so žlebasti in goli. Steblo in listi so sinje zelene barve. Cvet je eden, izjemoma dva, na vrhu poganjka, zvonast in previsen. Barva je rdeče rjava s svetlimi lisami.

Kot krmna rastlina močvirska logarica praktično nima nobene vrednosti, njena obstojnost v vazi je slaba in kratka. Po daljšem sprehodu se vam lahko zgodi, da domov v šopku prinesete le stebela, medtem ko so cvetni listi že odpadli, nabiranje pa prepoveduje tudi zakon. Ker je trajnica, jo bolj kot trganje ogroža spreminjanje življenjskih razmer.

Janez Ščančar

Močvirska logarica. Foto: Peter Svete